

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	08 Chwefror 2022
Pwnc:	Diweddariad Archwilio Mewnol
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 01248 752601 MarcJones@ynysmon.gov.uk
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg 01248 752611 MarionPryor@ynysmon.gov.uk
Natur a Rheswm dros Adrodd: Yn unol â 'Strategaeth Cyfarfodydd Pwyllgor' y Cyngor, mae'r adroddiad hwn yn bodloni gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, sy'n amlinellu'r dyletswyddau deddfwriaethol sydd i'w cyflawni gan bwyllgor archwilio'r Cyngor, yn benodol, goruchwyllo trefniadau archwilio mewnol yr awdurdod.	

1. RHAGARWEINIAD

1.1. Mae'r adroddiad hwn yn diweddarar'r Pwyllgor ar y sefyllfa fel ag yr oedd hi ar 1 Chwefror 2022 ynghylch yr archwiliadau a gwblhawyd ers y diweddariad diwethaf ar 1 Rhagfyr 2021, llwyth gwaith cyfredol y gwasanaeth archwilio mewnol a'n blaenoriaethau ar gyfer y tymor byr i'r tymor canol.

2. ARGYMHELLIAD

2.1. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi darpariaethau sicrwydd a blaenoriaethau'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol wrth symud ymlaen.

Llywodraethu Gwybodaeth

Ionawr 2022

Adroddiad Archwilio Mewnol Terfynol

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA
Nanette Williams MSc CMIIA CIA

Rheoli Trwyddedau Meddalwedd

Ionawr 2022

Adroddiad Archwilio Mewnol Terfynol

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA
Nanette Williams MSc CMIIA CIA
Bob Everick BA (Hons), Cyngor Dinas Salford

DIWEDDARIAD ARCHWILIO MEWNOL CHWEFROR 2022

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA, Pennaeth Archwilio a Risg

MarionPryor@YnysMon.gov.uk

CYNNWYS

GWAITH SICRWYDD A GWBLHAWYD ERS Y DIWEDDARIAD DIWETHAF	3
Llywodraethu Gwybodaeth	3
Rheoli Trwyddedau Meddalwedd	4
GWAITH AR Y GWEILL	6
Menter Twyll Genedlaethol	6
Rheoli Cronfeydd Answyddogol Ysgolion	7
CAMAU GWEITHREDU SY’N WEDDILL	8
BLAENORIAETHAU AR GYFER 2020-21 A THU HWNT	9
Capasiti Presennol	9
Blaenoriaethu Tymor Byr/Canolig	9
Blaenoriaethau mwy Hirdymor	9
ATODIAD 1 - CAMAU GWEITHREDU SY’N WEDDILL (DANGOSFWRDD 4ACTION) AR 1 CHWEFWROR 2022	10

GWAITH SICRWYDD A GWBLHAWYD ERS Y DIWEDDARIAD DIWETHAF

1. Mae'r adran hon yn darparu trosolwg o adroddiadau archwilio mewnol a gwblhawyd ers y cyfarfod diwethaf, yn cynnwys y raddfa sicrwydd gyffredinol a nifer y materion/risgiau a godwyd.
2. Rydym wedi cwblhau dau adroddiad yn ystod y cyfnod dan sylw, a gwelir crynodeb ohonynt isod:

Teitl	Cyf. Cofrestr Risgiau Corfforaethol	Dyddiad yr Adroddiad Terfynol	Lefel Sicrwydd	Critigol	Sylweddol	Cymedrol	Cyfanswm
Llywodraethu Gwybodaeth	YM3 ¹	Ionawr 2022	Sicrwydd Rhesymol	0	2	5	7
Rheoli Trwyddedau Meddalwedd	YM38 ²		Sicrwydd Cyfyngedig	0	1	9	10

Llywodraethu Gwybodaeth

Sicrwydd Rhesymol	Materion/Risgiau	
	0	Critigol
	2	Sylweddol
5	Cymedrol	

3. Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol a ganlyn:

A oes gan y Cyngor drefniadau digonol ar waith i liniaru'r risg o golli data critigol, cyfrinachol neu bersonol, neu ei ddatgelu ar gam, neu liniaru'r risg o doriadau eraill mewn perthynas â deddfwriaeth diogelu data?

4. Yn gyffredinol, daeth ein hadolygiad i'r casgliad fod gan y Cyngor fframwaith effeithiol o fesurau rheoli ar waith i liniaru'r risg o golli data critigol, cyfrinachol neu bersonol, neu ei ddatgelu ar gam, neu liniaru'r risg fod toriadau eraill mewn perthynas â deddfwriaeth diogelu data yn digwydd o fewn y Cyngor.
5. Mae'r mesurau hyn yn cynnwys, ymysg pethau eraill, mesurau rheoli technegol ychwanegol mewn perthynas â defnyddio e-bost, amgryptio offer TG y Cyngor a ddsberthir i staff, fframwaith helaeth o bolisiau a chanllawiau diogelu data a llywodraethu gwybodaeth sydd ar gael i staff ar ei borth polisi, gyda'r Polisi Diogelu Data yn un y mae'n rhaid i staff ei adolygu a'i dderbyn. Mae hyfforddiant gorfodol ar y

¹ Former corporate risk register reference

² Former corporate risk register reference

Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol (GDPR) yn cael ei ddarparu ar y Gronfa Ddysgu, ac mae sesiynau wyneb yn wyneb yn cael eu darparu hefyd, lle bo hynny'n bosib. Roedd cyfraddau derbyn polisiâu a chwblhau hyfforddiant ar gyfer staff perthnasol yn gyffredinol dda ledled y Cyngor ac mae gan y Cyngor broses gadarn ar gyfer rhoi gwybod i'r Swyddog Diogelu Data am achosion posib o dor-diogelwch data, gan olygu bod modd cynnal ymchwiliad buan a rhoi gwybod i Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth os oes angen.

6. Mae'r Swyddog Diogelu Data yn darparu adroddiadau diweddarau rheolaidd i'r Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth (SIRO) a'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth hefyd, yn ogystal â chyflwyno adroddiad blynyddol ar faterion diogelu data i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
7. Nodwyd gwendidau gennym yn y fframwaith a chodwyd saith o faterion/risgiau y mae angen i reolwyr roi sylw iddynt, ac fe wnaethom ddynodi dau ohonynt yn faterion/risgiau 'sylweddol' oherwydd effaith bosib y risg yn y maes hwn. Maent yn cynnwys gwella diogelwch dyfeisiau symudol personol nad ydynt wedi cael eu hamgryptio sy'n cael eu defnyddio i gael mynediad at wybodaeth a gedwir ar raglenni *Microsoft Office 365* y Cyngor, megis *Teams* a *SharePoint*, ac mae angen ychwanegu at ganllawiau caffael a dogfennau ategol i gynnwys ystyriaethau llywodraethu gwybodaeth perthnasol.
8. Roedd cyfraddau cwblhau'r hyfforddiant e-ddysgu blynyddol gorfodol ar Ddiogelu Data (GDPR) yn isel ymysg aelodau etholedig hefyd.
9. Canfuom rai anghysonderau yn hysbysiadau preifatrwydd gwasanaethau sy'n cael eu harddangos ar wefan y Cyngor, yr ap 'Fy Nghyfrif' a rhai o'r ffurflenni casglu data y mae'r cyhoedd yn eu defnyddio, yn ogystal â'r angen i wneud gwaith cymhennu cyffredinol ar nifer o ddogfennau canllaw diogelu data ategol y Cyngor. Yn ogystal, nid oes mecanwaith ar hyn o bryd i ddilyn i fyny gweithredoedd yn codi o ymchwiliad i ddigwyddiad data i sicrhau bod gwasanaethau wedi mynd i'r afael ag unrhyw wendidau a nodwyd o ran llywodraethu gwybodaeth.
10. Er bod y Swyddog Diogelu Data wedi gwneud llawer o waith monitro cydymffurfiaeth ledled y Cyngor ers cyflwyno'r GDPR yn 2018, a bod y gwaith hwn yn blaenoriaethu meysydd allweddol ei rwymedigaethau cyfreithiol ym maes diogelu data, rydym o'r farn bod y meysydd a nodir uchod yn ganlyniad i'r adnoddau cyfyngedig a ddyrennir ar lefel gorfforaethol ar gyfer gweithgareddau cydymffurfio a sicrhau ansawdd ym maes diogelu data a llywodraethu gwybodaeth.
11. I gloi, er gwaetha'r ddau risg sylweddol a'r materion cymhennu a nodwyd, mae canlyniad ein hadolygiad yn gadarnhaol ar y cyfan ac felly, trwy roi ystyriaeth gytbwys i'r risg a wynebwr, gallwn ddarparu sicrwydd **rhesymol** ynghylch llywodraethiant, rheoli risg a mesurau rheoli yn y maes hwn.

Rheoli Trwyddedau Meddalwedd

Sicrwydd Cyfyngedig	Materion/Risgiau	
	0	Critigol
	1	Sylweddol
	9	Cymedrol

12. Fe wnaethom gomisiynu tîm Archwilio TG arbenigol Cyngor Dinas Salford i wneud y gwaith hwn, ac mae'n un o dri darn o waith y mae Salford yn ei gwblhau ar ein rhan.
13. Ceisiodd ein hadolygiad ateb y cwestiwn allweddol a ganlyn:

A oes gan y Cyngor fesurau rheoli digonol ar waith i leihau'r risgiau sy'n gysylltiedig â thrwyddedau meddalwedd?

14. Daeth ein hadolygiad i'r casgliad cyffredinol, er bod yr uned TG yn monitro sefyllfa trwyddedau ar gyfer meddalwedd y Cyngor ar y cyfan, nid oes prosesau digonol ar waith i reoli'r risg bod meddalwedd heb ei drwyddedu neu anawdurdodedig yn cael ei defnyddio. O ganlyniad, mae mwy o risg y gallai'r Cyngor wynebu taliadau cosb gan gyflenwyr meddalwedd. Yn ogystal, nid oes mesurau rheoli digonol ar waith i leihau'r risg bod trwyddedau meddalwedd dianghenraid yn cael eu dal, ac o bosib cynyddu'r gost o weithredu'r feddalwedd, ac mae angen gwelliannau yn y mwyafrif o feysydd. Felly, dim ond sicrwydd **cyfyngedig** y gallwn ei ddarparu ynghylch llywodraethiant, rheoli risg a mesurau rheoli yn y maes hwn.
15. Mae'r adolygiad yn nodi 10 mater/risg y mae angen i reolwyr roi sylw iddynt ac mae un ohonynt wedi'i nodi'n fater/risg 'sylweddol'. Rydym wedi cytuno ar gynllun gweithredu gyda rheolwyr ac rydym yn nodi y bydd cynlluniau'r Cyngor i drosglwyddo rhai o'i raglenni busnes critigol i gymwysiadau Cwmwl yn lliniaru rhai o'r risgiau a nodwyd. Bydd hyn hefyd yn cynnig cyfle i wella'r holl brosesau cyfredol mewn perthynas â rheoli trwyddedau meddalwedd yn ogystal â'r mesurau rheoli cysylltiedig.
16. Yn unol â'n protocol, rydym wedi dosbarthu copi o'r adroddiad terfynol a'r cynllun gweithredu y cytunwyd arno i aelodau'r Pwyllgor a bydd Rheolwr y Tîm TG yn bresennol yn y cyfarfod i ateb unrhyw gwestiynau.

GWAITH AR Y GWEILL

17. Mae'r archwiliadau a ganlyn yn mynd rhagddynt ar hyn o bryd:

Maes Archwilio	Cyf Cofrestr Risgiau Corfforaethol	Gwasanaeth	Rheswm am yr Archwiliad	Cam
Pensiynau Athrawon	d/b	Adnoddau	Cais gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151	Gwaith Maes
Rheoli'r risg o dwyll a llygredd yn y drefn gaffael	YM46 ³	Adnoddau	Cofrestr Risgiau Corfforaethol, Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2021-24 a chodwyd y mater yn ystod ymchwiliad	Gwaith maes (gohiriwyd tra bod yr archwiliad i Bensiynau Athrawon yn mynd rhagddo)
Taliadau - Cynnal Cyflenwyr	d/b	Adnoddau	Adolygiad Dilyn i Fyny a drefnwyd	Gwaith Maes
Nodi anfonebau dyblyg ac adennill taliadau dyblyg	d/b	Adnoddau	Adolygiad Dilyn i Fyny a drefnwyd	Gwaith Maes
Recriwtio a Chadw	YM2	Corfforaethol	Cofrestr Risgiau Strategol	Gwaith sgopio
Newid yn yr Hinsawdd a Chynnaladwyedd	YM13	Corfforaethol	Cofrestr Risgiau Strategol	Gwaith sgopio

Menter Twyll Genedlaethol

- Rydym yn parhau i ymchwilio'r gyfran gyntaf o ganlyniadau paru'r Fenter Twyll Genedlaethol ar gyfer 2020/21 a gafodd eu rhyddhau ym mis Ionawr 2021. Mae'r canlyniadau paru'n amlgu twyll neu wallau posib yn systemau'r Cyngor. Er mwyn amddiffyn y pwrs cyhoeddus rhag twyll a gwallau rydym yn y broses o adolygu'r canlyniadau paru hyn i atal cynnydd posib mewn gordaliadau.
- Yn ddiweddar, rhyddhaodd Swyddfa'r Cabinet ganlyniadau paru'r rhai hynny sy'n derbyn Gostyngiad Person Sengl y Dreth Gyngor yn erbyn y Gofrestr Etholiadol. Rydym yn gweithio gyda chydweithwyr yn yr adrannau hyn i adolygu'r canlyniadau paru.
- Byddwn yn adrodd ar ganlyniad yr ymchwiliadau hyn yn ein hadroddiad Blynyddol Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd.

³ Cyfeirnod yn yr hen gofrestr risgiau corfforaethol

Rheoli Cronfeydd Answyddogol Ysgolion

21. Roedd adroddiad terfynol a gyhoeddwyd ym mis Medi 2020 ar ôl cynnal archwiliad o drefniadau rheoli cronfeydd answyddogol ysgolion yn dod i'r casgliad, er bod rhai trefniadau ar waith gan ysgolion i reoli cronfeydd answyddogol ysgolion, roedd angen i'r Cyngor gryfhau ei drefniadau i sicrhau bod ysgolion yn rhoi cyfrif cywir o incwm a gwariant eu cronfa answyddogol.
22. Codwyd pum Mater/Risg gennym, yr oedd angen i reolwyr roi sylw iddynt ac yr oedd angen i'r Gwasanaeth Dysgu eu datrys, gan gynnwys un a ddynodwyd yn fater/risg 'Sylweddol' oherwydd yr effaith bosib ar y Cyngor. Oherwydd diffyg trosolwg ac anghysonderau mewn prosesau a nodwyd gennym yn ystod ein hadolygiad, dim ond lefel sicrwydd cyfyngedig oeddem yn gallu ei ddarparu bryd hynny.
23. Roedd y Gwasanaeth Dysgu wedi ymrwymo i weithio gydag ysgolion i'w cynorthwyo i reoli eu cronfeydd ysgol. O ganlyniad, lluniodd y Gwasanaeth raglen waith i fynd i'r afael â'r materion a nodwyd yn ein hadolygiad a gofynnwyd i ni gynorthwyo i'w rhoi ar waith.
24. Rydym wedi darparu dogfen ganllaw wedi'i diweddarau, hyfforddiant ar-lein ar gyfer penaethiaid a llywodraethwyr ac rydym wedi archwilio cronfeydd ysgol os yw'r ysgolion wedi methu â chyflogi archwilydd lleol. Hefyd, rydym wedi cynnal ymarfer sicrhau ansawdd mewn perthynas â thystysgrifau 2019/20 a gyflwynwyd gan ysgolion i'r Gwasanaeth Dysgu. Ar hyn o bryd, rydym yn cynnal gwiriadau sicrhau ansawdd pellach ar y tystysgrifau a gyflwynwyd ar gyfer 2020/21 ac rydym yn archwilio cronfeydd tair ysgol gynradd a byddwn yn adrodd ar ganlyniad y gwaith hwn yn ystod cyfarfod nesaf y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
25. Mae'r Gwasanaeth Dysgu wedi mynd i'r afael â'r holl Faterion/Risgiau a godwyd yn ystod yr archwiliad ym mis Medi 2020 ac roeddem yn gallu cynyddu sicrwydd yn y maes hwn i 'Rhesymol' ym mis Gorffennaf 2021.

CAMAU GWEITHREDU SY’N WEDDILL

26. Mae’r gwaith i gynorthwyo gwasanaethau i roi’r camau sy’n weddill ar waith yn parhau. Mae’r dangosfwrdd ‘4action’ yn [Atodiad 1](#) yn rhoi trosolwg o statws y camau gweithredu ar 1 Chwefror 2022.
27. Ar hyn o bryd mae 18 o’r camau’n hwyr (8 Sylweddol; 10 Cymedrol), ac maent yn berthnasol i’r gwasanaeth Adnoddau. Maent yn ymwneud â ‘Materion/Risgiau’ a godwyd mewn pedwar archwiliad:
 - Taliadau - Cynnal Cyflenwyr
 - Nodi anfonebau dyblyg ac adennill taliadau dyblyg
 - Dyledwyr Amrywiol
 - Proses Gadawyr
28. Rydym yn gweithio gyda’r gwasanaeth i’w cynorthwyo i roi’r camau gweithredu ar waith.

BLAENORIAETHAU AR GYFER 2020-21 A THU HWNT

Capasiti Presennol

29. Dechreuodd ein Uwch Archwilydd newydd ar 13 Rhagfyr 2021 ac mae o wedi cael dechrau gwyach yn y rôl. Mae hyn yn golygu bod y tîm bron yn gyflawn, gyda dim ond hanner swydd gyfwerth ag amser llawn yn parhau i fod yn wag, oherwydd gweithio'n hyblyg. Fodd bynnag, mae un aelod o staff yn parhau i fod ar absenoldeb hirdymor.

Blaenoriaethu Tymor Byr/Canolig

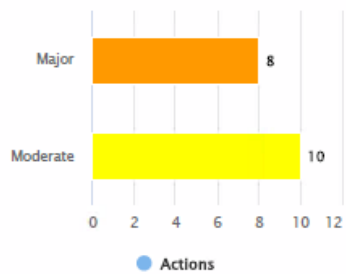
30. Mae'r UDA wedi cynnal adolygiad sylweddol o'r Gofrestr Risgiau 'Strategol' fel y mae'n cael ei galw erbyn hyn. Ein blaenoriaeth cyntaf yw adolygu'r risgiau gweddilliol 'coch' ac 'ambr' nad ydym wedi eu hadolygu eto, neu nad ydym wedi eu hadolygu yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf, yn ogystal â pharhau i fod yn hyblyg er mwyn ymateb i geisiadau gan wasanaethau am gymorth neu sicrwydd, ac ymateb i ymchwiliadau.
31. Ar hyn o bryd, mae'r Pennaeth Archwilio a Risg yn datblygu'r Strategaeth Archwilio Mewnol Blynyddol ar gyfer 2022-23 ar y cyd â'r UDA a phenaethiaid gwasanaeth. Bydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn y cyfarfod ym mis Mai 2022, i'r pwyllgor newydd ei ystyried.
32. Byddwn yn parhau i hyrwyddo a monitro camau i fynd i'r afael â materion/risgiau archwilio mewnol sy'n weddill.

Blaenoriaethau mwy Hirdymor

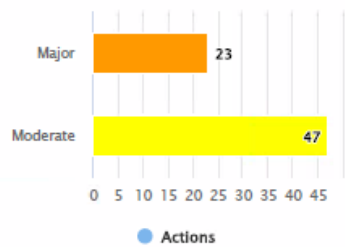
- Cyflawni'r Strategaeth Atal Twyll, Llwgwrwobrwyo a Llygredd 2021-24, yn cynnwys parhau i roi sylw i argymhellion Archwilio Cymru sydd wedi'u cynnwys yn eu hadroddiad 'Gwella ein Perfformiad - Mynd i'r Afael â Thwyll yng Nghymru'.
- Gweithio â chydweithwyr yn y Tîm Perfformiad i wella'r gwaith mapio sicrwydd ledled y cyngor a chyfrannu at y gwaith o ddatblygu'r Grŵp Adolygu Perfformiad.
- Paratoi ar gyfer yr Aseiad Ansawdd Allanol ym mis Mehefin 2022.

ATODIAD 1 – CAMAU GWEITHREDU SY’N WEDDILL (DANGOSFWRDD 4ACTION) AR 1 CHWEFROR 2022

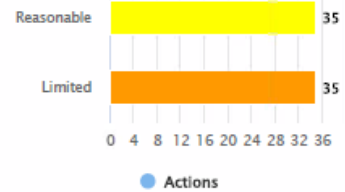
Overdue Actions

Total Outstanding Actions

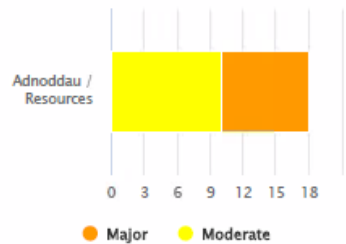
Outstanding Issues/Risks by Assurance Rating

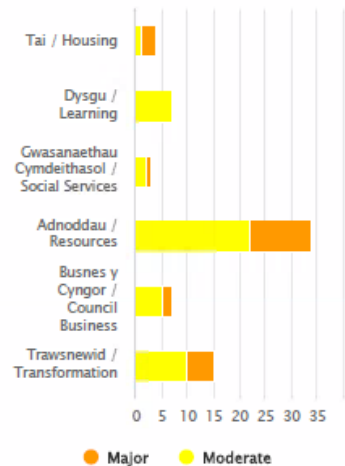
Total issues/risks by status

Overdue Issues/Risks by Service

All outstanding Issues/Risks by Service

Outstanding Red Issues/Risks

ID	Summary
0 of 0	

Outstanding Limited Assurance Reports

Audit Title	Count
Payments - Supplier Maintenance 202107	9
Identification of Duplicate Invoices and Recovery of Duplicate Payments 202118	6
ICT Service Continuity (Phishing) 202123	2
Recovering Council Debt 202110	8

Outstanding Amber Issues/Risks

ID	Summary
4148	Business Continuity 3 - Our testing identified a lack of quality assurance activity over corporate and service business continuity plans and key...
4157	IT Resilience 2 - There is a lack of continuity and co-ordination between the Council's corporate business continuity plans and the IT disaster...
4212	Financial Resilience 2 - Progress with undertaking an exercise to map sources of assurance to support the Council's governance framework and ensure...
6024	Payments Supplier Maintenance 2 - Procedure notes exist, however, they have not been updated for a number of years and do not include the process...